

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predal 22, telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja, vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 59 • Maribor, sobota, dne 25. maja 1940 • Leto XV

Nevtralnost in mir želimo ohraniti

Nevtralna je država, ki se s svojimi dejanji v politiki in gospodarstvu ne vmešava v spor dveh ali več držav, ki obračunavajo med seboj. Vmešavanje je lahko direktno ali indirektno. Direktno je, če se država udeleži borbe v sporu, indirektno pa je lahko, če nudi tej ali oni sporni državi večje ali manjše politične ali gospodarske ugodnosti kakor drugi.

Nevtralnost je torej jako kočljiva stvar, ki sloni na jako finih mednarodnih finesah. Države so nevtralne, ker ne marajo spora ali vojne ali pa, ker jim grozi nevarnost, da pridejo, če ne bi bile nevtralne v kleščah spora, ki se jih ne tiče. In še ena nevarnost je za nevtralce. V današnji mednarodni politiki ne veljajo takozvana mednarodna prava. V vojno se lahko zaplete država, ker jo sporni stranki rabita za oporo, za »življenjski prostor« ali iz strateških razlogov. Zaradi tega opazamo na vseh straneh snubljenje nevtralnih držav. Nekaterim se obeta politične in gospodarske ugodnosti, drugim se stavi zahteve in grozi. Ali, ker se nevtralne države ne čutijo v premoči, ne žele vojno, se branijo in upirajo, dokler gre. Pravijo, da hočejo ostati nevtralne, ker je to zanje v slabih časih najboljša politika in najbolj varna, če jo spoštujejo tudi druge države.

Vojne so po našem mnenju veliko nepotrebno zlo. Razumljivo pa je, da se mora vsaka država, če je tudi nevtralna, kadar je napadena, braniti. Posebno je takrat to potrebno, če gre za nje neodvisnost, če jo hoče pohoditi reakcija, ki povsod razpleta svoje mreže. Z neverjetno strupenostjo nekateri ljudje izpodkopavajo čut obrambene dolžnosti z neresničnimi pripovedovanji, za lažmi o nevarnosti in najbolj nesmiselnimi kombinacijami. Sami imamo priliko čuti take stvari, ki vse ali lahko misljeno ali pa tudi hotoma motijo in vznemirjajo ne le našo duhovno in realno nevtralnost. Ti škodljivi pojavi povečavajo takozvano »živčno vojno« obenem, ki naj nas onesposobi za trezno preudarnost in pripravljenost.

Morda se ne motimo, če trdimo, da bi morali s takimi pojavi pošteno obračunati državljani in časopisje, ker molk o dejanskem stanju, toleriranje krive propagande vendarle niso znaki prave nevtralnosti. Pravo nevtralnost imamo takrat, če smo v sporu objektivni in če svojo nevtralnost branimo z vsemi pomočmi, ki jamčijo zanje.

Tudi za nevtralnost je treba pogov, predvsem pa svobode, da jo duhovno in materialno uveljavimo sami brez pritiska odkoderkoli.

Vojska Zedinjenih držav naj bi odstopila vsa letala zaveznikom

Za razpoloženje v Zedinjenih državah je zanimivo, da je bil stavljen predlog v senatu, da se naj zaveznikom odstopi takoj vsaj 10.000 letal ameriške vojske, ameriška armada pa naj si nabavi nove. S temi letali bi zavezniki dobili silno premoč na evropskem bojišču.

Nova orjaška letala zaveznikov

Iz Zedinjenih držav so pričela prihajati v Anglijo orjaška letala. Ta letala bomo prelete Atlantski ocean in pristajajo v Angliji.

Tanki proti tankom

V severozapadni Franciji se vodijo boji med motoriziranimi edinicami in letali

O kakšni fronti v severozapadni Franciji še vedno ni govora. Zaenkrat tvori vse ozemlje severozapadne Francije, na katerega so vdrl Nemci preko Belgije, eno samo bojišče do črte, ki sega od Montmedya (poslednja utrdba Maginotove linije ob luksemburško-francoski meji) do Rethela na desnem bregu reke Aisne, Laona, La Fère in

sledi potem toku reke Somme na levem bregu, kjer leže mesta Peronne, Amiens in Abeville (ob izlivu reke Somme v Rokavski preliv), odkoder se vleče črta nazaj ob desnem bregu Somme, južno-vzhodno od Arrasa, Douaia na Maubeuge in od tam po belgijskem ozemlju ob reki Escaut (Šelda) ter južno od izliva reke Šelde do Rokavskega preliva.

Prodor Nemcev do Rokavskega preliva

Prodor Nemcev do Rokavskega preliva Največjo važnost je pripisovati nemškemu napadu, ki je začel iz kraja St. Quentin v smeri proti reki Sommi in ki se je nadaljeval sporedno s tokom te reke preko mest, ki leže ob njej (Peronne in Amiens) do mesta Abeville ob izlivu Somme v Rokavski preliv. — S tem klinastim prodorom do morja so nemške motorizirane čete presekale zvezo med francosko armado v severozapadni Franciji in zavezniško vojsko, ki se operira v Belgiji.

Namen tega nemškega manevra je prozoren. Nemško vojno vodstvo upa, da bo na ta način potoklo in zajelo zavezniško armado v Belgiji ozir. bolje rečeno med rekama Somme in Escaut (Šelda), v kolikor bi se ne utegnili vkrcati na ladje v Calaisu in Ostendeju ter rešiti preko Rokavskega preliva v Anglijo.

Zato je razumljivo, ako so napore zavezniških armad usmerjeni v tem pravcu, da predvsem razbijajo nemški klin vzdolž reke Somme in ponovno vzpostavijo zvezo po suhem z armado v Belgiji.

Kot prvi tak poskus je smatrati napad Angležev na Arras, ki so ga v sredo, dne 22. maja ponovno iztrgali Nemcem.

Ozemlje, na katerega so vdrl nemške motorizirane čete v severozapadni Franciji, še vedno ni zasedeno po nemški pehoti, ki ne more slediti tako naglo prodirajočim motoriziranim oddelkom, čijih napredovanje seveda podpirajo zlasti letala in ponekod tudi vojaški oddelki, ki se spuščajo s padobranci.

To omogoča francoskemu vhovnemu poveljstvu, da nastopa na tem terenu proti sovražniku z istimi sredstvi, s tanki in letali.

Izgleda, da francoske utrdbe od luksemburške in vzdolž belgijske meje niso bile niti zdaleka tako trdne, kot je Maginotova linija. Zato se je nemškim motoriziranim edinicam posrečilo priti preko oz. mimo teh ovir.

Masovni nastop nemških motoriziranih edinic je zavezniško vrhovno poveljstvo vsekakor presenetil, kakor tudi uspešna kombinacija tankovskih oddelkov in letal ter nastop padalcev.

Sedanji francoski ministrski predsednik Reynaud je že l. 1937 pravilno ocenil vrednost motorizacije armade, ko je v parlamentu predlagal obsežno motorizacijo francoske vojske. Tedaj je njegov predlog za tozadevne kredite bil zavrnjen, z ugovorom, da je Francija odločena voditi v Evropi defenzivno (obrambno) vojno in da ji v ta namen zadostuje Maginotova linija, da pa mora svojo udarno vojaško silo izgraditi v kolonijah.

Vse odvisi sedaj od prilagoditve francoskega vojskovanja nemškemu načinu vojskovanja. Francoska armada ima precej motoriziranih edinic in tudi le-

talstva, prav tako Anglija. Toda to ne zadošča. Ako hočeta Francija in Anglija uspeti, bosta morali ustvariti premoč v motorizaciji svojih armad ni v letalstvu.

Boji pri Cambraiu za prodor nemškega klina od severa proti jugu

Zavezniška vojska v Flandriji, ki ima presekano zvezo z vojsko v ostali severozapadni Franciji, je pričela z boji za prodor nemškega klina med Arrasom — Douaijem in Cambraijem.

Boji so se razvili na vsem področju med Cambraijem in St. Quentinom.

Ugibanja o tem, kaj bodo storili zavezniki

Tako francoska, kakor tudi nemška poročila soglašajo v tem, da zavezniki še vedno niso poslali v boj svojih glavnih sil in da bodo glavni boji šele sledili. Iz tega se vidi, da je taktika Nemcev, zanesti zmedo v vrste zaveznikov, da bi v naprej obrezuspešili vsak večji nastop zavezniške armade oz. ga vsaj oslabili... Temu namenu služi nastop motoriziranih edinic in pošiljanje v boj celih tak letal. To vse predstavlja ogromno žrtvovanje materiala in pogonskih sredstev.

Taka taktika se seveda izplača samo tedaj, ako se z njo posreči cepiti in drobiti glavne nasprotnikove sile ter jih onesposobiti za odločilen protitudarec.

Mnenje Weyganda

Sedanji generalisim francoske armade Weygand je izjavil ministrskemu predsedniku Reynaudu, da ima polno zaupanje glede položaja, pod pogojem, da bo vsakdo storil svojo dolžnost z največjo energijo. Civilno prebivalstvo se ne sme pustiti prestrašiti radi pojave motoriziranih sovražnih kolon, ki so prevzele vlogo konjenice v prejšnjih časih. Prebivalstvo naj ostane na svojih mestih in naj nadaljuje delo. Popuščanje dela slabi državo. V tem smislu so

Nemci pa so s svojimi motoriziranimi enotami napadli iz Abeville proti Boulogne sur Mer ob Rokavskem prelivu, v smeri proti Calaisu.

Na drugi strani so Nemci izsilili prehod preko reko Escaut (Šelda) pri Oudenaardenu.

Francoski poskus prodora nemškega klina tudi z juga

Po časopisnih poročilih sodeč se pripravljata velik sunek zaveznikov proti nemškemu klinu tudi na črti južno od Laona in Sedana proti severu.

Na tej fronti, kakor tudi na vsej Maginotovi liniji so pričeli srditi topniški boji.

Nemška poročila

Naglašajo, da z uspehom napadajo na zaveznike od Abeville proti Boulogne sur Mer in preko reke Escaut (Šelda), zadržujejo pa napade Angležev pri Arrasu in so pri Valenciennes severovzhodno od Arrasa očistili teren sovražnika.

Nemška poročila tudi pravijo, da daje nasprotnik žilav odpor in da je zelo dobro oborožen.

bili izdani ukazi civilnim in vojaškim oblastim. Weygand je zaključil z besedami: »Če vzdržimo en mesec — in vzdržati moramo — bomo imeli tri četrtine poti do zmage za seboj.«

Iz te izjave Reynauda in Weyganda sledi, da se je prebivalstva v krajih blizu bojišča polastila panika in da je pričelo bežati. To pa pomeni ustavitev obratov in podobno, kar more pomenjati znatno škodo.

Razen tega pa prebivalstvo v krajih, kjer se pojavijo motorizirane čete, z beganjem po ulicah ovira protiakcije francoskih motoriziranih enot.

Nadalje poročajo nekateri listi, da se čuti škodljiv vpliv komunistov, ki pravijo, da mora biti Francija poražena, potem pa jim bo padla kot zrelo jabolko v naročje.

Res je v govorih Reynauda in Weyganda bila poudarjena potreba discipline in boj proti sabotaži vsake vrste, toda najbrž gre samo za posamezne primere med civilnim prebivalstvom in v vojski.

Poročila namreč trde, da je morala vojske odlična. Francosko topništvo strelja na nemške tanke iz daljave 100 metrov, kar pomeni po mnenju vojaških krogov pravo junaštvo.

Borze in vojno razpoloženje v Italiji

Zanimiv pojav na milanski borzi.

Izbruh vojne ni povzročil v italijanskem gospodarskem življenju niti najmanjšega pretresa. Gospodarstveniki in finančniki so bili pomirjeni z izjavo vlade, da namerava Italija ostati izven vojne konflikta, kar je zelo ugodno vplivalo tudi na borzah, ki so za take dogodke izredno občutljivi barometer. Tečaji industrijskih in državnih vrednostnih papirjev so se celo dvignili, ker so gospodarstveniki računali z dobro konjunkturo in lepimi dobički.

Od početka maja letošnjega leta pa se je slika na italijanskih borzah docela spremenila; kakor poroča »Zürcher Zeitung«, so do 20. maja padli tečaji

30tih največjih podjetij v Milanu povprečno od 246 na 232 lir.

Akcije posameznih podjetij so popustile tako-le: Bombažna industrija Olcese od 790 na 716, Cascani Seta od 409 na 366, Snia Viscosa od 466 na 427; akcije oboroževalne industrije Breda od 463 na 415, Isotta Fraschini od 129 na 102; akcije rudnika živega srebra Monte Amiata od 587 na 544.

V približno istem razmerju so padli tečaji državnih vrednostnih papirjev. Tako reagira italijanski gospodarski barometer na borzah na napovedi o posegu Italije v vojno.

Pravica svobodnega razpolaganja z osebno imovino v Angliji odpravljena

Zastopnik delavske stranke v angleški vladi Attlee je stavil zakonski predlog, ki je bil med tem že tudi sprejet, da mora vlada izvesti popolno kontrolo nad osebnimi in njih imetjem, nad možmi in ženami, nad vsemi, ne samo nekaterimi, ali so bogataši ali siromaki, da zbere vse potrebne sile.

Attlee je opozarjal na druge potrebne ukrepe, kakor izpremembo delovnega časa, ker je treba mobilizirati vse sile, s katerimi razpolaga britanski narod. — Delavstvo bo storilo svojo dolžnost, je dejal Attlee, ker ima pravico sodočlobe. Potem je Attlee omenjal sestaven odbor za nadzorstvo nad proizvodnjo, v katerem bodo tudi predstavniki delavske strokovne zveze in delodajalcev. Predsednik odbora pa bo delavski poslanec Greenwood.

Gornji ukrepi, ki pomenjajo ukinitve svobodnega razpolaganja s premoženjem, so bili stavljeni na inicijativno delavske stranke. Ukrepi so tako dalekosežni, in kažejo jasno tendenco, da se od individualističnega gospodarstva preide v kolektivno gospodarstvo. Attlee

je še pristavil, da bo vlada sklepala šele po vojni o tem, ali bo za oškodovanje osebne pravice razpolaganja z imovino državljanov med vojno dala kakšno odškodnino in koliko.

Proti peti koloni

Angleška vlada je odredila aretacijo poslanca Ramsaya in voditelja fašistov Oswalda Mosleya. Objavljeni pa so še mnogobrojni drugi ukrepi.

Pravtako proučuje angleška vlada s sodelovanjem irske vlade možnost nemškega napada preko Irske na Anglijo. Irska je kakor znano sestaven del angleškega imperija, toda samostojna in se ne nahaja v vojni z Nemčijo.

Nov predsednik izvršnega odbora angleške del. stranke

Po vstopu angleške delavske stranke v vlado (Attlee, predsednik stranke, Greenwood, podpredsednik), je izvršni odbor stranke izvolil za predsednika poslanca Smitha, ki prevzame namesto Atleeeja obenem vodstvo opozicije poslanskih klubov v spodnji zbornici.

Švicarski list kritizira meščanstvo

Socialistični dnevnik »Berner Tagwacht« v dolgem uvodniku očita kapitalističnemu meščanstvu, da je krivo današnjemu stanju ter pravi na koncu doslovno: »Meščanstvo se ni nikjer na svetu ob pravem času zavedlo, kaj prinaša vojno. Meščanstvo ni nikjer pobijalo te nevarnosti v njenih najrazličnejših inčicah, nasprotno: povsod je začelo ljubimkovati z nevarnostjo. — Ljubimkovalo je z njo in ji pomagalo zatirati delavski razred, kateremu so očitali, da je brez domovine. Današnji težki časi kažejo, da se delavec zaveda resnosti v polni meri ter zna ceniti svobodo domovine.«

Finska je utrdila Aalandske otoke

Čep, ki zapira Botniški zaliv.

Iz Stockholma poročajo, da je Finska utrdila Aalandske otoke, ki leže kot čep med Švedsko in Finsko ter zapirajo prehod v Botniški zaliv. Trdi se, da je Finska utrdila te otoke s pristankom Rusije.

Botniški zaliv je važen, ker se more samo skozi njega do švedskega pristanišča Lulee, iz katerega se tovari švedska železna ruda v Nemčijo.

Svobodne strokovne organizacije na Švedskem

imajo skoro milijon članov.

Švedske svobodne strokovne organizacije imajo 950 tisoč 749 članov, od katerih je 16 odstotkov žensk. Ker pa ima Švedska okroglo le 6 milijonov prebivalcev in je po večini agrarna dežela — samo 31 odstotkov prebivalstva je zaposlenega v industriji in obrti — je

število članstva v strokovnih organizacijah izredno visoko.

Razno

Vojaškim obveznikom, ki so vpoklicani na orožne vaje je dne 24., 25. in 26. maja prepovedano prodajati alkoholne pijače.

Praznik Rešnjega telesa preložen. Nemški minister Frick je izdal sporazumno z Vrhovno komando vojske naredbo, s katero se letos praznik Rešnjega telesa preloži od četrtka 23. majnika na nedeljo 26. majnika. To se odreja radi tega, da bi ne bil izgubljen delovni dan. Odrredba velja tudi za Gubernijo Poljsko in Protektorat Češke.

Surovo maslo bo racionirano. Danska je bila poznana kot bogata dežela. Zlasti je bila na višku njena živinoreja. V sled pomanjkanja umetnih krmil in povečanega klanja krav, se je zmanjšala produkcija surovega masla — ki ga je Danska svoj čas v ogromnih množinah izvažala na Anglesko — tako zelo, da računajo s skorajšnjo uvedbo racioniranja surovega masla za domačo ljudsko prehrano.

Prekupčevanje z uvoženim gumiem in cinom iz Zedinjenih držav. Časopisje v Zedinjenih državah se peča z vprašanjem prekupčevanja v Zedinjene države uvoženega gumijs in cina, ki ga ameriške tvrdke prodajajo naprej v tuje države. Pred vojno je znašala množina gumijs, ki se je preko Zedinjenih držav izvažala v druge dežele, okrog 450 do 500 ton mesečno. — V oktobru 1939 pa je to prekupčevanje zavzelo tak obseg, da je bilo iz Zedinjenih držav izvoženo 6000 ton v Zedinjene države uvoženega gumijs in sicer največ v Kanado, Mehiko, Sovjetsko Rusijo, na Švedsko in v Norveško. — Od tega časa dalje pa znaša preprodaja gumijs iz Zedinjenih držav v tuje dežele po okroglo 1000 ton mesečno. — Kar se tiče izvažanja oz. preprodaje cina iz Zedinjenih držav, je položaj sličen. Dočim je znašal izvoz cina v preprodaji v januarju 1939 955 ton, znaša, odkar je izbruhnila vojna, povprečno 1000 do 2000 ton mesečno. Tudi vlada Zedinjenih držav se peča s tem vprašanjem in išče načina, da bi preprečila to prekupčevanje. Na to je bila že opozorjena od strani Anglije, ki pravi, da ni več voljna trpeti, da bi se z dovoljenjem angleških blokadnih oblasti v Zedinjene države uvoženi gumijs in cin prodajal naprej in tihotapil preko Tihega oceana in Sovjetske Rusije v Nemčijo.

Gospodarska razstava se vrši v Pragi v času od 18. do 26. maja. Pri razstavi polagajo glavno važnost na praktične in moderne izkušnje v rejli goveje živine, svinj in perutnine.

Doma in po svetu

Mnogo se govori o koncentraciji in o potrebi notranjega pomirjenja ter sodelovanja vsa ga naroda v obrambi države pred nevarnostmi, ki nam groze, četudi smo nevtralni in miroljubni. Časopisje, ki prinaša članke o tej stvari, pozablja dostaviti, da je predpogoj za notranjo narodno slogo odprava vzrokov nezadovoljstva med narodom. Socialistično delavstvo predstavlja v državi prav gotovo ustvarjajoč element. Ker se apelira tudi na to delavstvo, da zastavi svoje sile v obrambo države, je treba povedati tistim, ki se jih tiče, da naj v prvi vrsti poskrbe zato, da bo to delavstvo dobilo vpliv na upravo delavskih ustanov, kakršen mu gre in da bo v vsakem oziru enakopravno. Ni mogoče, da se na eni strani apelira na državljanski čut socialističnega delavstva, ki ga ima tudi brez takih apelov, dočim tisti, ki apelirajo nanj, tega državljankega čuta nimajo, ker bi sicer vsaj v teh časih ne delali razlike med državljani, ki so za državo in ki vedo, kaj je njihova dolžnost.

Kako so potekle občinske volitve na Hrvatskem. O tem piše »Nova Riječ«, organ ministra dr. Budisavljeviča: »SDS odnosno SDK je osvojila 133 občin, JRZ 20. JRZ na Hrvatskem je nastopila najbolj vehementno proti Samostojni demokratiški stranki, postavljajoč se na čelo onih, ki so nosili dosedanje režime. Kako izgledajo uspehi JRZ se najbolje vidi iz primerjave občinskih volitev v l. 1936 s sedanjimi volitvami. Tedaj je JRZ v Savski banovini dobila 77 občin, dočim jih je SDS in SDK osvojila 22. Od teh 77 občin je JRZ dne 19. maja zgubila v korist SDS 47, 17 občin pa v korist izvenstrankarskih list. SDS pa je od 22 občin, ki jih je imela l. 1936, izgubila eno. V občini Virgin most je ostala lista JRZ (dr. Vorkapič) v manjšini, zmagala pa je lista neopredeljenih. —

Ministrski predsednik Cvetković in dr. Budisavljevič. »Slovenec« poroča, da je bil minister dr. Budisavljevič, predsednik Samostojne demokratiške stranke sprejet v avdienci pri ministrskem predsedniku Cvetkoviću in imel z njim daljši razgovor, ki se je nanašal tudi na zadnje nedeljske občinske volitve. — »Slovenec« potem še nadalje trdi: »Kakor je iz poročila akcijskega odbora JRZ za banovino Hrvatsko razvidno, pri nedeljskih občinskih volitvah Samostojna demokratiška stranka ni dosegla tistih uspehov, ki jih je pričakovala ter je na njih izgubila več občin, ki jih je imela poprej vedno v svojih rokah.«

Kmetje se morajo iztrezniti. »Slovenec« poroča, da so bili kmetje iz vasi Tkalec v okraju Križevci obsojeni, ker so se s silo polastili 174 oralov škofijskih travnikov. Travnike so morali vrniti škofiji in plačati din 25.000 tožbenih stroškov. Sedaj pa so kmetje zaprosili, da bi se jim travniki dali v najem, pozneje pa bi jih odkupili na obroke. Pogajanja se vrše. »Slovenec« pravi: »Zdi se, da so se kmetje sedaj spametovali.« — Slučaj kaže, kako prav ima minister za kmetijstvo dr. Čubrilo, ki pravi, da nam je potrebna ponovna izvedba agrarne reforme. Od te agrarne reforme ne sme biti izvzeta nobena veleposest.

Pokojninski zavod v Ljubljani in njegova kreditna politika. V »Jugoslovanskem Lloyd« je bil objavljen članek o gospodarstvu ljubljanskega Pokojninskega zavoda za name-

ščence. V tem članku pravi dr. Ivo Rafael: »Od predpisanih premij do vključno l. 1937 v znesku 348,2 milijona dinarjev je zavod vložil v nepremičnine 28,30 odst. (to je 98,3 milijone dinarjev), ki donosajo 2,3 odst., toda ves ta dohodek je zavod moral odpisati. Za zgradbe je potrošil zavod 40 odst. več kot pa bi bil smel potrošiti. Koncem l. 1937 je zavod imel na 4 milijone posojil 16 in pol milijona neplačanih obresti.«

Ob obletnici podpisa nemško-italijanskega vojaškega pakta dne 20. maja so italijanski listi podčrtali, da Italija znatno pomaga Nemčiji s tem, da veže najmanj en milijon francoskih vojakov na italijansko-francoski meji. Nemški listi pa so izjavili svoje prepričanje, da si je nemogoče zamisliti, da bi Italija v teh usodnih dneh ne sodelovala pri ustvarjanju novega sveta.

Kaj pa vojaški pakt Francija—Sovjetska Rusija? Med kapitalistično Francijo in boljševisko Sovjetsko Rusijo je bil pred leti sklenjen vojaški pakt, v katerega je bila vključena tudi Češkoslovaška. Ta pakt ni prišel do veje niti ob zasedbi Češkoslovaške, niti dne 3. septembra 1939 leta, ko je Francija stopila v vojno proti Nemčiji s ciljem za ponovno vzpostavitev Češkoslovaške. Vojaški pakt, ki sta ga sklenili Francija in Sovjetska Rusija je prestal veljati, ne da bi ga bila Sovjetska Rusija odpovedala in sicer avtomatično, ko je Sovjetska Rusija sklenila prijateljski pakt z Nemčijo.

Ljubljanski velesejem od 1. do 10. junija. Posebne, zaključene razstave bodo naslednje: mnogo bo razstavljenih avtomobilov in motornih koles, obširna bo pohištvena razstava. Mala obrt bo zastopana tako dobro, da bo tvorila že sama lepo obrtno razstavo. Posebno pozornost bo zbujala razstava o zaščiti pred letalskimi napadi, kjer bo ponazorjena aktivna in pasivna obramba. Pri organizaciji te razstave sodelujejo: zaščitni urad mestnega poglavarstva v Ljubljani, ministrstvo vojske in mornarice, banska uprava, državni in higienski zavod in gasilska zajednica. Posebnost bo razstava pod naslovom »Zobna tehnika«, ki jo priredi Društvo zobnih tehnikov ob svoji 30. letnici. Zveza gospodinj bo zopet priredila aktualno razstavo pod naslovom »Naša vsakdanja hrana«. Razen tega bo prirejenih še več manjših posebnih razstav. Opozoriti je pa treba predvsem na posebno turistično razstavo. Tudi letos bo imel velesejem prostrano zabavišče. Obljubljajo nam posebno zanimivost večerno predstavo »Totega teatra«. Razstavljalec se nudijo izdatne prevozne, carsinske in trošarinske olajšave.

Spuščanje čet s padali v ozadju fronte je v bistvu guerilsko ali četniška vojna, ki so jo od nekdaj najbolj odlično obvladali Srbi, zlasti v svetovni vojni, o čemer pričajo porazi in silne zgube avstrijske armade.

Priče ne bodo več dobivale brezplačnih vozovnic. Doslej so dobivale priče v kazenskih zadevah obenem z vabilom k razpravi tudi nakaznico za brezplačno vožnjo po železnici do kraja sodišča, s katero so se lahko peljale tudi nazaj, ko je sodišče potrdilo, da so bile zaslišane. Nedavno je bila ta ugodnost za priče preklicana in priče ne bodo dobivale več takih izkaznic za prosto vožnjo na železnici.

Konec šolskega leta se bliža. »Hrvatski dnevnik« poroča iz Trebinja v Hercegovini, da je tamkaj nekdo metal kamenje v stanovanje zakoncev profesorjev Kojaković. Lansko leto je bil tamkaj na razbojniški način napaden nek profesor Slovenec, sedaj pa dva profesorja Hrvata. Napadalcji so bili učenci oz. roditelji, ki krive profesorje za slabe rede.

Pet zastopnikov Jugorasa je bilo imenovanih v beograjski občinski svet.

Zane Grey:

109

Mož iz gozda

»bro jutro — dekleta«, je zateglo pozdravil. »Lepo od vaju, da sta prišli.«

Helen je stopila bliže in se zaskrbljena nagnila k njemu, ko ga je pozdravila. Opazila je v njegovih očeh senco bolečine in odrevenelo negibnost njegovih udov; a njegovo stanje se ni zdelo preveč hudo. Bo je bila blede, oči so se ji razširile in bila je očitno preveč razburjena, da bi mogla govoriti. Carmichael je postavil k zofi dva stola.

»Ho, kaj pa te je v tem lepem jutru obsedlo?« je vprašal Roy, ko je pogledal cowboya.

»Hu, mar misliš, da se bom ljubko smehljaj kakor ženini pri poroki?« je odvrnil Carmichael natknjeno.

»Gotovo se še nisi z Bo spravil.«

Bo je zardela in cowbojeva lica so izgubila malo svoje mračne barve.

»Mislim, da te hudičevo malo briga, če se je z menoj spravila«, je rekel.

»Las Vegas, ti si korenjak kadar si na konju in imaš pri sebi laso in morda še puško, ampak kadar gre za dekleta, pa gotovo ne prihajaš v poštev.«

»Saj nisem mormon, grom in strela! Pojdite, mati Cassova, greva ven, naj se porazgovore.«

»Prijateljski, ravnokar sem vam hotela reči, da

ima Roy vročico in da ne bi smel preveč govoriti«, je pripomnila starka. Potem je odšla s Carmichaelom v kuhinjo in je zaprla duri za seboj.

Roy se je ozrl v Heleno s svojimi bistrimi očmi, ki so gledale še bolj prijazno in pronicajoče kakor sicer.

»Moj brat John je bil pri meni; odšel je malo prej, predno ste vi prišli. Odjezdil je domov, da pove mojim ljudem, da se jim zame ni treba bati, potem pa bo po najbližji poti odbrzel v gore.«

Helenine oči so vpraševale, česar si njena usta niso upale izgovoriti.

»Poiskal bo Daleja. Poslal sem ga k njemu. Zdi se mi, da čutimo menda vsi potrebo, tega vražjega lovca spet videti.«

Roy se je naglo ozrl v Bo.

»Niste tudi vi tega mnenja, deklíč?«

»Seveda, gotovo«, je odvrnila Bo toplo.

V tem trenutku spoznanja je bilo Heleni, kakor da ji je kri v žilah zastala; potem pa se je ojunačila, srce ji je zaplalo in bila je pripravljena na borbo, kljub vsem zaprekam.

»Ali more John — privedi Daleja, — ko pa je tam gori še tako visok sneg?« je vprašala z negotovostjo.

»I seveda. Vzel bo dva konja seboj, do tja, kjer se sneg začneja. potem pa bo, če bo treba, šel s smučmi preko prelaza. A stavljal bi, da bo Dale tudi s konjem opravil. Saj sneg je že skoraj izginil, razen na osonji strani in na vršcih.«

»Potem pa — kdaj smem — do kdaj lahko pričakujemo Daleja?«

»Po mojem mnenju, v treh do štirih dneh. Rad bi videl, da bi bil že tu... Mis Helen, pripravlja se nekaj neprijetnega.«

»Vem. Pripravljena sem na to. Vam je Las Vegas kaj povedal o Beasleyevem obisku?«

»Ne. Povejte mi, kaj je bilo«, je prosil Roy.

S kratkimi besedami je pričela Helen pripovedovati podrobnosti tistega obiska in še predno je končala, je opazila, da Roy ves jezen sam pri sebi preklinja.

»Kaj zahteva, da se z njim poročite! O Jeruzalem!... Kaj takega bi se mi niti sanjati ne moglo. Ta — ničvredni mehikanski kajot!... Ho, Miss Helen, ko sem se včeraj sešel s senjorjem Beasleyem, je bil radi nečesa strašno razkačen. Zdaj šele vem zakaj. In tako sem kajpak naletel pri njem na najslabši trenutek.«

»Zakaj? Roy, kaj ste počeli?«

»No, pred nekaj dnevi sem trdno sklenil, da bom pri prvi ugodni priliki z Beasleyem govoril. No, ta prilika se mi je nudila. Bil sem v trgovini, ko sem ga videl vstopiti pri Turnerju. Šel sem za njim. Bila je že skoraj noč. Beasley, Riggs, Mulvey in še nekaj njihovih pajdašev, je pilo in razgrajalo notri. Jaz pa sem se kar meni nič tebi nič, spravil nad njega.«

»Roy! Oh, ta strašni način, kako vi fantje predrzno izzivate nevarnost!«

Iz naših krajev

CELJE

»Midva sva pred Bogom zvezana in naju ne bo nihče ločil več,« s temi besedami je zapustila dvorajno okroglega sodišča mlajša ženska iz Vitanja in odpeljala s seboj moža, ki je bil zelo, zelo star. Pred sodnijo sta namreč bila tožena, da se mora njun zakon razveljaviti, ker je mož že več let radi slabe pameti preklecan in vsled tega enak otroku pod 7 leti. Na ta način ni mogel pravnomojno skleniti ženitne pogodbe, ki sta jo meseca januarja dogovorila in tudi ne skleniti zakona s to mlado, a precej brihtno ženo. Sodišče je tudi res razsodilo, da se zakon radi tega razveljavi. Iz akta je bilo razvidno, da ima stari mož mesečno invalidnino din 500 in še na posestvu vključeno lepo vsoto jurjev denarja in da je baje zaljubljena žena samo radi tega poročila pod kuratelo stotega starca, ki je prišel k sodišču sicer čedno oblečen, toda obleka je bila prav hribovska, doma narejena iz domače volne, ki jo še baje izdeluje neki Kac v Vitanjskih hribih. Ne on in ne žena pa nista hotela razumeti te sode okroglega sodišča, onadva se imata bojda rada, žena je odločno zamahnila z roko, da njo to vse nič ne briga, nju je zvezal Bog pred oltarjem in ju nihče več ne bo ločil. Od sodišča imenovani branitelji zakona bo pa še vložil pritožbo na Apelacijsko sodišče v Ljubljani v obrambo tega zakona, ker je takšna njegova zakonita dolžnost.

Odpravite sramoto in skrbite za higijeno delavstva. Mnogo Celjanov, kakor tudi tujcev je že večkrat nehoté opazovalo pešce, najbolj pa še kolesarske kolone, ki se po zelo prometnih ulicah vračajo iz dela mokri, blatni, raztrgani in zelo zamazani. Nekaj takšnih trpinov lahko dnevno opazimo tudi na kolodvoru, ko se potem odpeljuje s vlakom proti domu. Ljudje ugibajo, kdo bi utegnil biti ti delavci. Te dni pa smo od prizadetih izvedeli, da so zaposleni v rudniku »Bohemija« v Pečovniku, kjer morajo vladati res dokaj čudne razmere. Podjetje, ki že več let obratuje in ima že preko 250 rudarjev zaposlenih, še do danes ni čutilo potrebe, da bi ustrezno prošnji delavstva za naravno potrebne umivalnice, ki jo je itak po veljavnih predpisih dolžno urediti. Rudarsko glavarstvo naj poseže vmes!

SELNICA OB DRAVI

Življenje kmečkih poslov je res velikokrat slabše kot ga ima živina. Znan gospodar ima pastirico, ki mu služi že kakšnih 15 let. Revica je duševno nekoliko zaostala. V šolo ni hodila in ker si ne zna pomagati je izročena na milost in nemilost gospodarju. Ljudje jo vidijo poleti, kako vozi deteljo in ostalo z njivo, pri tem pa jo gospodar tako naganja, da mora dirjati z vozičkom kakor konj in gorje, ako mu ne dirja dovolj naglo. Pastir mora tudi govedo, po tri do štiri krave skupaj zvezane, med njivami. Ako slučajno kakšna krava hlastne na njivo, dobi pastirica batine od gospodarja, dasi je jasno, da na tako ozkem pasu med njivami ni mogoče pasti toliko živine vstrice, ne da bi to ali ono živinč napravilo kakšno škodo na njivi. Sirota je tudi nekoliko gluha. In zgodilo se je že, da ni vedno čula opoldne tulitvi ruske tovarne. Ker vsled tega ni prišla takoj opoldne domov, jo je gospodar tepel s pestjo po hrbtu in še z nogo osuval, kamor je pač naneslo. Ljudje so slišali, kako je sirota cvilila. Tudi pri napravljanju krme za živino, ko sirota pomaga gospodarju in se mogoče ne okrene dovolj hitro, jo gospodar naloži batine. Batine je dobila že tudi v svinjski kuhinji, ne da bi sirota prav vedela zakaj. Človek se nehoté vpraša, ali nima taka sirota res nobene zaštite, da je izročena surovemu gospodarju na milost in nemilost. Saj mora biti nekje kakšen varuh? Ako pa tega ni, bi bila občina mogoče tudi upravičena, da se za stvar pozanima. Eden se bo pač moral najti, ki bo naučil gospodarja krščanskih manir. Mi se ne čudimo, da jih ne zna, ko pa je sicer tako ugleden — mož.

ŠOŠTANJ

Nadure, potem pa praznovanje. V tovarnah, kjer delavstvo nima organizacije, se je uvedla praksa, da silijo delavce v času večje zaposlitve, da delajo nadure. Te nadure pa delavcem ne plačajo, ampak je stvar tako urejena, da morajo delavci prihodniti, ko je manj dela ostati toliko ur doma, kolikor so napravili nadur. S tem misli tako podjetje, da je stvar v redu. Delavci pa menda tudi, ali pa si ne upajo reči.

Draginja narašča, toda večina našega delavstva ničesar ne ve o kakšnem povšku mezd. V takih časih se najbolj lepo vidi tista toliko opevana vzajemnost med delavcem in podjetnikom, ki je bila k nam presajena iz tujeja zeljnika in ki so jo pomagali gojiti tudi takozvani slovenski krogi iz golega sovraštva proti svobodni strokovni organizaciji. Na ljubo te goljufivi agitaciji so nezavedni delavci žrtvovali svojo organizacijo. Posledica je bila in stradanje.

Poglavje, o katerem razmišljamo! Dne 2. maja se je vršila pri nas tombola v prid siromašnim in nezaposlenim koroškim dobrovolcem. Gotovo jih je precej, ki so podpre potrebnosti, toda še bolj bi bilo, ako bi se stvar uredila tako, da bi podjetniki ne smeli odkloniti delavca, ki povpraša za delo, zato ker je bil koroški borec oz. da bi ga ne smeli odpustiti, ako je v podjetju zaposlen in za to zve-do. Seveda ni podjetnik toliko neumen, da bi kaj takega prizadetemu delavcu izbrisal v obraz, četudi je očitno zakaj tako postopa in takega delavca ne sprejme v delo ali pa ga celo iz dela odpusti.

V svrhu nabave nove močnejše motorne brizgalne bo gasilno društvo priredilo dne 26. maja tombolo, čije dobiček bo porabljen v prej omenjene svrhe.

MARIBOR

Stavka soboslikarskih pomočnikov

Tudi slikarski mojstri — pogodba in podpis za nje samo krpa papirja

Slikarski mojstri so si vzeli pravico, da dajejo moralne nauke stavkujočim soboslikarskim pomočnikom kar javno po časopisju. Ne moremo drugače, kot da na to izzivanje tudi javno odgovorimo in pokažemo gg. mojstre v pravi luči, da bo javnost znala prav oceniti moralne nauke piscev dotičnih člankov, ki so ali očitno skregani z resnico hčerko božjo, ali pa tako neuračunljivi, da srloh ne vedo, kaj delajo in kaj pišejo oz. govore.

Ugotavljamo, da je »Združenje slikarskih mojstrov in sorodnih strok« po svojih zastopnikih gg. Senekoviču P. J. Lazariju Francu in Paherniku Antonu podpisali medzni sporazum s podružnico SGRJ, glasom katerega bi dobivali pomočniki prvo leto po izužitvi din 4. drugo leto din 5, tretje leto pa din 6 urne mezde in pomočniki, ki so ob sklepu sporazuma bili bolj plačani din 0.50 poviška na uro. Pri podpisu tega sporazuma so mojstri izjavili, da so pooblašeni podpisati sporazum na podlagi seje njihovega združenja z dne 23. aprila t. l. V dokaz temu se sklicujemo na obrtnega referenta g. dr. Senkoviča.

Niti združenje kot tako, niti mojstri-podpisniki niso obvestili podružnice SGRJ, da bi ta sporazum ne bil perfekten. Pač pa so morali to ugotoviti pomočniki, ko so prejeli mezdo po starem.

Do danes smo mislili, da to kar se podpisuje, toda izgleda, da so mojstri drugačnega mnenja in da jim je pogodba samo krpa papirja, podpis pa samo okrasek na pogodbi za najvnege človeka.

Šele ko je bilo spričo takega postopanja mojstrov delavstvo prisiljeno stopiti v stavko, so mojstri prišli z dopisom z dne 21.

maja, v katerem pravijo, da dogovorov na mestnem poglavarstvu ne smatrajo za pravovelnjavne, in potem nudijo pomočnikom do konca tretjega leta po izužitvi din 3.50, ostalim pa po din 5 urne mezde.

Gospodje, dogovor, ki je bil podpisan obojestransko, smatra vsak pošten človek in tudi zakon za pravno veljaven. Brez pristanka drugega sopolpisnika se tak dogovor ne more razveljaviti. V našem slučaju bi moral veljati najmanj do formalne odpovedi (ker ni bil določen rok veljavnosti) in še štirinajst dni.

Gg. mojstri bi morali vedeti, da javnost ni tako naivna, da ne bi znala čitati in računati. Mojstri so objavili v št. 111 »Večernika« dopis, v katerem pravijo, da znašajo mezde pomočnikov od din 5.50 do din 7.50. Torej znatno več, kot pa so mojstri podpisali v medznem sporazumu. Saj se mora svet smejati, da se mojstri branijo izvajati pogodbo, ki je za nje ugodnejša! Kaj pa naj potem reče javnost na to, da so mojstri, ki po lastni izjavi plačujejo tako visoke mezde, v sedanji draginji natenkrat ponudili manjšo mezdo, ki znaša za pomočnike do konca tretjega leta po izužitvi samo din 3.50 in za vse ostale din 5. Kje je že človek slišal, da bi si v sedanji draginji upal kakšen podjetnik znižati delavske mezde kar za polovico zneska, katerega je doslej plačeval?

Stvar je enostavna. Gg. mojstri so plačevali doslej tako skandalozne mezde, da bi bil medzni sporazum za pomočnike velika pridobitev, od mojstrov navedene visoke mezde pa spadajo v kraljestvo bajk.

Zato stavkajo pomočniki in se branijo.

Zdravniško dežurno službo za nujno pomoč članom OUZD in njihovim upravičenim svojem vrši v neodložljivih primerih in v odsotnosti pristojnega rajonskega zdravnika v nedeljo, dne 26. maja g. dr. Wankmüller Alfonz, Maribor, Franciskanska ulica 8-III.

SLIKE ZA LEGITIMACIJE izvrši takoj FOTO JAPELJ, gosposka 18-I.

Prijet vlomilec. Sredi aprila je pobegnil iz kaznilnice v Mariboru kaznenec Vladislav Mežek, ki bi bil imel odsedeti še dve leti robije. Te dni so ga prijeli orožniki pri Podnartu na Gorenjskem po zelo dramatičnem lovu. Mežek je skočil kar s 15 metrov visoke skale in bežal, dokler ga niso vjeli neki delavci. Mežek je od časa svojega pobeга izvršil zopet nekaj vlovov.

Pomočnikiški odbor združenja trgovcev sklicuje za torek, dne 28. maja 1940 ob pol 20. uri v dvorani restavracije »Novi svet«, v Jurčičevi ulici, svoj

REDNI LETNI OBČNI ZBOR

z dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika; 2. poročila: a) predsednika, b) tajnika, c) blagajnika, d) nadzorstva; 3. volitve; 4. določitev prispevka; 5. slučajnosti.

Ker se bo na občnem zboru razpravljalo o predlogu Združenja radi odpiranja trgovin (podaljšanje delovnega časa), je v interesu članstva, da se ga vsi udeležijo.

Grič-Osat

Izletniška, vinogradniška gestilna, prvovrstna sortirana sladka vina. Znižane cene, dobra topla in mrzla jedila, prenočišča, avtocesta, sončenje, ležalni stoli!

Železničarji in njihova zadruga

V soboto, dne 26. maja t. l. se bo vršila ob 8. uri v kinu »Sloga« v Ljubljani, Kolodvorska ulica redna letna skupščina delegatov »Nabavljalne zadruge državnih železničarjev«. Ti delegati so bili izvoljeni dne 21. avgusta 1938, ki zastopajo okrog 8000 članov zadruga, kar je vsekakor zelo nedemokratska poteza. Vsekakor pa je dolžnost izvoljenih delegatov, da bi na tej skupščini tudi povedali svoja mnenja v prid članov samih. Pred njimi je razgrujen račun izgube in dobička za lansko leto, v katerega naj se resno zamislijo. Ali niso nekatere postavke res previsoke? Poglejmo samo nekatere:

Nagrada upravnemu in nadzornemu odboru	din 179.400.—
Odkodnine raznim (komu?)	din 50.869.15
Potnine (kdo jih je prejemal?)	din 33.059.75
Sprejem gostov (proslava zadrugnega dneva)	din 7.934.54
Izdatki za občni zbor	din 20.117.50
Glasilo »Zadrukar«, zadrugi koledar, cenik, tisk in honorarji	din 167.691.75

Večina železničarjev je mnenja, da je ta postavka po nepotrebnem tako visoka. Zadruga državnih uradnikov ima slično glasilo z mnogo manjšimi izdatki. Od te preluksuzne revije nimajo nobenih posebnih koristi. Zadoštuje le cenik in eventualna mala časopisna priloga. Nepotrebni so tudi veliki izdatki za koledar. Večina železničarjev ima itak koledarje raznih organizacij, knjižnih družb (Vodnikova, Cankarjeva itd.) in razne druge žepne koledarje. Za nas je dandanes izdaja takih koledarjev na račun revnih konsumentov res luksuz. V skrajnem slučaju naj bi zadoštoval koledar v obliki revije. Razen te postavke je še ena v iznosu din 12.830.50 za objave, liste in revije. Administrativno-uprav. stroški znašajo din 27.860.65, napram vsem tem postavkam znaša poslovni

PTUJ

Smrtna kosa. Umrla je 17. t. m. 71 letna ga. Ana Arnuš iz Rogoznice, dobra mati našega somišljenika s. Arnuša. Blag ji spomin! Svojem naše iskreno sožalje!

ZAGORJE OB SAVI

Sedaj ima tudi naš kraj svojo senzacijo. — Orožniki so odkrili, da se je v našem kraju nahajala delavnica za ponarejanje 500 dinarskih bankovcev in da je v to afero zapleten mesar Košir ter zakonca Štempihar, ki imata gostilno. V Štempiharjevi gostilni je bila delavnica ponarejenih bankovcev. Na vrtu Koširja so našli zakopanih 190 ponarejenih bankovcev in stroj za tiskanje. Na podstrešju pri Štempiharjevih pa razne kemikalije in podobno. Kakor se je ugotovilo, sta bivala v podstrešni sobi pri Štempiharjevih ponarejevalca Majcen in Grašič precej dolgo in tamkaj delala. Ali sta Štempiharjeva vedela za njuno početje, ali ne, bo ugotovila preiskava. Vse skupaj pa je izdal Majcenov sin, ki je prišel v Zagorje h Koširju izsiljevat denar. O tem so zvedeli orožniki, ki so posegli vmes in začeli s preiskavo. Košir je bil ugleden človek in se je pečal tudi s politiko. Kandidiral je kot Hodžerov kandidat na dr. Stojadinovičevi listi pri volitvah 1938, leta,

Jugoslavija ustanavlja banko v New Yorku

Državna hipotekarna banka želi ustanoviti svojo podružnico v New Yorku. Namerna ni napadna, toda predpogojev za ustanovitev te podružnice še ni. Tako menijo v Ameriki.

List »Jugoslav. American Reflector« je tej nameri posvetil ostro kritiko in osvetlil razloge, ki onemogočajo ustanovitev podružnice DHB ter svetuje razgovore s strokovnjaki in spremembo politike, ki jo imajo v Jugoslaviji z ameriški izseljenci. Jugoslavija nima niti trgovinske pogodbe z Zedinjenimi državami.

Navedeni list, ki pospešuje boljše zveze med Ameriko in Jugoslavijo, pravi, da se je vse končalo kot neuspeh, kar so skušale jugoslovanske vlade, industrije in banke v zadnjih dvajsetih letih storiti za izseljence ter da so bili izseljenci vedno izigrani.

Najprej bi morala jugoslovanska vlada urediti svoj dolg v Ameriki. Urediti mora svoje obveznice, ki so bile prodane v tej državi in se sedaj prodajajo po 10 centov za dolar. Cello ousrestne obveznice, ki so bile izdane, se obrestujejo le po 5 centov in prodajajo po 20 centov za dolar. Jugoslavija bi morala skleniti trgovinsko pogodbo z Zedinjenimi državami, da izkoristi resore ameriške Import-Export banke. Jugoslavija bi morala dalje urediti dinarske vloge ameriških izseljencev v jugoslovanskih bankah ter razveljaviti § 5 in 6 iz leta 1932.

Ameriška država kontrolira banke. Banka se tudi ne more ustanoviti z manjšo glavnico kakor 10 milijonov dolarjev, ker sicer nima obstanke zaradi stroškov in rizika.

Jugoslavlani v Ameriki ne bodo zainteresirani za tako banko, če bodo morali vedno samo doplačevati in če Jugoslavija ne bo storila svojih obveznosti napram njim. List končno dostavlja, da ljubezen res ne more biti tako velika, da bi Amerikanci trpeli vedno le škodo, čeprav ameriški Jugoslavlani žele moralno in materialno pomagati domovini.

Pomanjkanje kuriva na Danskem. Na Danskem je zavladalo tako pomanjkanje kuriva, da so oblasti v mestu Odense, ki je tretje največje mesto v državi, nasvetovale prebivalstvu, da si naj ustanovi skupne kuhinje, ki bi nudile vsaj enkrat dnevno toplo hrano zlasti delavcem in njihovim družinam.

Železničar-član.

Pomemben izum na glasbenem področju. — Jože Batestin, slušatelj na strojnem oddelku tehnične fakultete v Ljubljani je izumil aparat, ki omogoča avtomatično zabeležbo not na klavirju igranih skladb na posebnem filmskem traku, s pomočjo posebne osvetljevalne naprave. Izum je velikega praktičnega pomena za skladatelje. Ena ura nepretrganega igranja in beleženja stane din 30 do din 60.

16 otrok, od teh štiri dvojčke je rodila neka žena v Kuli. Od teh pa jih je umrlo osem, vsi ženskega spola.

Kino Pobrežje

predvaja 25. in 26. maja film

»Banditi prerile«

Buck Jones

Halo! Halo!

Velika razprodaja manufakturnega blaga radi nemogoče dobave blaga v čisti volni. Prodajamo od 20-30% ceneje od znano nizke in stare cene. Zato pohitite vsi v

Ne zamudite prilike, dokler zaloga še trajal

Češki magazin, Maribor

pri glavni policiji

Verižništvo z žitom

Poljski pridelki so zadnje mesece v ceni silno narasli. Pri nas je že star običaj, da se cene pšenice in tudi drugim poljskim pridelkom spomladi zvišujejo. Cen pa ne zvišujejo kmetje, ampak verižniki in špekulanti. Zato je logično, da visoke cene ne koristijo kmetom, marveč le onim, ki se špekulativno bavijo s trgovino z žitnimi in drugimi poljskimi pridelki. Vsako leto namreč veleposredniki in žitni trgovci pokupijo žito že ob setvi, to je od jeseni do aprila. Dogovore se z manjšimi kmeti, po kakšni ceni jim plačajo žito, ki ga bodo kmeti pridelali in jim na ta račun tudi izplačajo gotove zneske, ker kmeti potrebujejo denar. Ko je nakup bodoče žetve v glavnem izvršen, prično vsako leto z dviganjem cen po 20 do 40 odstotkov, kar lahko store, ker so si s tem ravnanjem osvojili monopol v trgovini s poljskimi pridelki. Kmet pridelkov nima več in, kdor jih hoče kupovati, jih mora plačati tako kakor to žele špekulanti. To se ponavlja vsako leto in prekipci ogromne milijone izsesajo iz konzumentov sploh in tudi iz velike večine kmetov, ki ne pridelajo poljskih pridelkov niti za svojo potrebo. Za Slovenijo, Srbijo, kraško zemljo in deloma Bosno in Hercegovino je to pravilo splošno.

Prav posebno občuten je ta nedostatek letos, ki ga pospešujejo vojne razmere in vojna psihoza. — Lanske cene pšenice so bile razmeroma nizke. Da bi preprečili ali vsaj omejili verižništvo z žitom, so ustanovili že pred par leti žitno družbo Prizad. Ta družba je kupila lani okoli 36.000 vagonov pšenice, kar je malenkost. Koruze, ki je pri nas

tudi važen pridelek, pa družba sploh ne kupuje. Prizad je žito prodal in ga nima več v zalogi. Nastalo je povpraševanje po žitu in koruzi, ker smo blaga preveč prodali v inozemstvo (koruzo že uvažamo), ali žitni monopolisti, ki so »dobro špekulirali«, sedaj lahko navijajo cene po mili volji in so si uredili zaloge. Zato se ne smemo čuditi, če so cene pšenice in koruzi porasle kar za 150 do 260 odstotkov za zaloge, ki so jih špekulanti v špekulacijske namene pridržali v svojih skladiščih.

Ta postopek se vrši pri nas že leta in leta. Mi gotovo nismo proti temu, da se poljedelski pridelki plačujejo po primerno dobrih cenah, ali te cene morajo priti v prid manjšim in siromašnim kmetom, ne pa zgolj veleposrednikom in kapitalističnim prekupcem. — V naši državi imamo v veliki večini malo posest in batarje. Vsi ti so konzumenti, ki sami kupujejo poljske pridelke za svojo potrebo, če niti ne vpoštevamo mnogo naših pasivnih pokrajin. Verižništvo s poljskimi pridelki je zaraditega krivično izmозgavanje širokih plasti naroda v interesu ožjega kroga veleposrednikov in verižnikov.

Obetajo sicer naredbo o določitvi cen za poljske pridelke za sedanje — vojne razmere. Naredba je potrebna ali naredba sama je premalo. Ukrep, ki naj bi to vprašanje ugodneje rešili, bi se morali nanašati sploh na gospodarstvo s poljskimi pridelki. Urediti bi bilo treba načrtno gospodarstvo in odpraviti verižništvo, izkoriščanje kmetov in konzumentov. Temu namenu pa določitev cen še ne more ustrezati.

Iz Češke

Ljudsko sodišče v Berlinu je obsodilo Josefa Vršinskega iz Loun na Češkem radi pripravljanja veleizdaje na 4 leta robjne in zrgubo častnih pravic, ker je vplival na zbor ljudi v veleizdajniškem smislu. (ČTK.)

Ljudsko sodišče v Berlinu je obsodilo projektornega občana Josefa Holyja iz Bystrice, okraj Vsetin, radi priprave veleizdaje na 2 leti in 6 mesecev robjne in zrgubo časti za 3 leta. Holy je razmnoževal Nemčiji sovražne letake veleizdajniške in hujskajoče vsebine.

S kaznijo 120.000 kron (okroglo 200.000 din) je bil kaznovan radi draženja Bohumil Haza, veletrgovec s sadjem v Pragi. V slučaju nezatrjivosti bo moral odsedeti 3 mesece. — (ČTK.)

Prisega nemške policije. (ČTK.) Minuli četrtek se je vršila v Pragi na Staromestnem trgu prisega 1200 rezervistov policijskega polka Češke, pri čemur je govoril državni tajnik SS-vodja Frank. Po tej slavnosti so priredili policisti mimohod skozi Prago do svoje kasarne v Vrbovicah.

Židom prepovedali vse parke in javne nasade. Ta teden je izdal policijski prezident na podlagi nemške naredbe o stiku arijskega prebivalstva z židi odlok, s katerim prepoveduje židom vstop in bivanje v »Stromovki«, največjem praškem parku, bivšem Kraljevem vrtu, a z drugim razglasom prepoveduje židom obisk vseh parkov in javnih nasadov. Naredba je izšla ravno v času, ko so svetovno znani praški parki v najlepšem majniškem cvetju. Češki listi ne prinašajo k temu uradnim policijskim razglasom nobenih svojih komentarjev.

Praška bolnišnica ne sprejema židov. — (ČTK.) Ker je bilo treba vsled stavbenih sprememb Praške splošne bolnišnice odstraniti barako, v kateri so bili doslej namesčeni židi, ki so čakali na operacije ali pa so se zdravili na obeh, je bilo ravnateljstvo bolnišnice prisiljeno, da do nadaljnjega ustavi sprejem židovskih bolnikov. Skrb za zdravljenje židov s temi boleznimi prevzema cerkvena židovska občina. Ambulantno zdravljenje in zdravljenje lažjih kirurških in očesnih obolenj pa se bo vršilo v bivši židovski sirotišnici, težje slučaje bodo sprejemali v sanatoriju sv. Bernarda v Pragi.

Pokopališča v temi. (ČTK.) Vlada opozarja na naredbo o zatemnitvi, po kateri se tudi na grobovih ali kolumbarijih in v gajih z žarami ne sme prižigati luči. Z grobov, ki so še razsvetljeni, se morajo luči takoj odstraniti. Prestopek se strogo kaznuje.

Zbiranje brezovih listov. Ministrstvo socialne in zdravstvene uprave je razposlalo na občine okoliščino, s katero poziva ljudstvo, da nabira brezovo listje, ki je med zdravilnimi rastlinami najvažnejše. Zbiranje je najprimernejše v času od aprila do junija. Najbolje je obirati listje na spodnjih vejah in se nato listi sušijo v tankih vrstah. —

Vsak Čeh enkrat v Prago. Pod tem geslom prireajo stalno izlete iz Češke in Morave v Prago po nižjih cenah. Minulo nedeljo se je na ta način pripeljalo v Prago nad 500 Hanačkov z Morave. Ogledali so si zgodovinske znamenitosti iz slavne češke preteklosti in obiskali gledališke predstave in koncerte v okvirju češkega glasbenega majnika.

»Prodana nevesta« v filmu. Češki kin predvajajo te dni film Smetanove opere »Prodana nevesta«, katerega pa so posneli na znanem Barandovu pri Pragi točno tako, kakor daje to opero praško »Narodno gledališče« v režiji češkega umetnika Jaroslava Kvapila.

Razstava češkega stekla. V znanem češkem kopališču Poděbrad, ki je središče steklarke industrije, so v nedeljo otvorili razstavo češkega kristalnega stekla. Časopisi prinašajo ob tej priliki obširne članke o zgodovini steklarke industrije na Češkem in njeni sedanjosti umetniški vrednosti.

Tudi na Češkem malo čebelnih rojev. — »Nova Doba« iz Plzna poroča: Letošnje majniško vreme je imelo doslej same hladne dneve. Čebelarji so zato v resnih skrbih, ker je malo čebelnih rojev. Pregovor pa pravi: Roj, ki roji majnika, je vreden voz sena, junijevo rojenje pa ni vredno niti za zvonjenje.

Se vedno led iz Vltave. Praški listi javljajo, da so letošnji pomlad nanesle vode iz zgornjega toka Vltave tako ogromno množino ledu, da se pojavljajo v daljnji praški okolici, kjer je korito globlje, še sedaj na obrežju dva do tri metrski, celo 4 metre visoki skladi ledu, ki je ostal tam še od povodnji v marcu. Ta led je pokrit in zmešan z glino in so kljub sedanjemu letnemu času ti balvani še zelo trdna zmes bele materije, ki ne bo zginila pred pričetkom poletne vročine. Spomladi je bil naval teh ledenih plošč na reki in njenih bregovih tako silen, da je podiral celo hiše ob obrežju.

Književnost

Slovenska mladina, revija za srednošolce, prinaša v svoji 3. številki za december obilico zanimivega gradiva; članek uredništva: Na grobu Ivana Cankarja, prispevke k anketi o slovenski mladini, zatem pesmi; Božo: Kdo si ti, Drago Jeran: Iz pisma Jezušku, Franc Primc: Bratje in Krik iz katakomb, dalje: Vprašanja naše srednje šole, zelo dobro in toplo napisano socialno črtico iz Slovenskih gor: Slivovka, Toneta Glavana črtico: Helena, članek: Borba tehnikov za vstop na univerzo, Jeranov: V spomin Francu Primcu, med beležkami pa: Mladina pri nas in na tujem, reportažo o glasbi in filmu in Razno. Na platnicah so uredniški paberki z vzgojnimi namigi mladim pisateljem in pesnikom, sotrudnikom lista. — Revija stane letno (8 štev.) din 20. Naroča se pri upravi »Slovenske mladine, Mirje 13.

Revija za neodvisno nemško literaturo »Das Buch«, Pariska založba »Editions Nouvelles internationales« izdaja štirikrat na leto revijo z imenom »Das Buch«. Revija poroča o nemških knjigah, ki izhajajo izven Nemčije in niso vistomerjene. »Das Buch« prinaša kratka, jedrnatna poročila in nepristranske ocene vseh važnejših knjig neodvisnega nemškega knjižnega trga, še neobjavljene pesmi, odlomke romanov ter najrazličnejše članke o literaturi. Najvažnejše delo pa, ki ga revija opravlja je, da prinaša seznam vseh količik važnih nemških nevistomerjenih knjig. Dozdaj je »Das Buch« registrirala že imena nad dva tisoč knjig! —

Železniški promet na Danskem je reduciran za 50 odstotkov, ker ni premoga.

Nekaj gospodarskih paberkov

Po listu »Borovo« navaja »Jugoslovanski Lloyd« nekaj važnih podatkov iz gospodarske politike z ozirom na izvoz in uvoz blaga.

V lanskem letu smo izvozili tole glavno blago:

	ton	mil. din
lesa	1.299.455	1.121.2
živine		1.124.6
sur. bakra	27.349	441.4
rudnin	1.172.000	327.7
pšenice	177.718	311.7

Vrednost tega blaga znaša 72.75 odstotkov vrednosti vsega našega izvoza.

Blago, ki največ znaša v našem uvozu, pa je naslednje:

	ton	mil. din
lan	33.642	892.8
železo	121.877	576.4
svila in druga preja	12.027	243.2
mineralna olja	151.143	153.1
premog	395.341	141.0

Statistika nam pravi, da smo 1939 uvozili strojev, opreme in orodje za 388.3 milijone dinarjev, električnega materiala za 176.2 milijona dinarjev in prevoznih sredstev za 261.5 milijonov dinarjev.

Trgovska bilanca sama na sebi še ne bi bila nič posebnega. Toda v tem je anomalija, da izvažamo za 441.4 milijone surovega bakra in uvažamo bakrenih izdelkov za 23.9 milijonov. Lesa izvažamo več kot za eno milijardo, da uvožene lesne izdelke pa plačamo 10 milijonov. Papir se izdeluje iz lesne celuloze in za uvoženi papir smo plačali 47.5 milijonov. Živine izvažamo za več kot milijardo dinarjev, vendar smo uvozili za 19.8 milijonov loja. Izvozili smo za 232.6 milijonov prediva, vrec smo pa kupili za 5.2 milijona v inozem-

stvu. Rud izvozimo za 327.4 milijone, ali uvozili smo nepredelanega ali pol predelanega železa za 81.5 milijonov. Za tračnice, mostove in drugi material smo izdali lani 104.6 milijonov. Rude in surovine poceni prodajamo, da kupujemo drage izdelke.

Uvoz plugov nas je veljal 7.8 milijonov, svedrov 7.3 milijone, žeblice 2.2 milijona in drugih železnih izdelkov 268.1 milijona. Drago železo torej dobivamo nazaj.

Ovac imamo preveč. Volne smo pa uvozili za 99.4 milijone. Rejo ovac bi bilo treba dvigniti in volno doma predelati.

Živine smo lani izvozili ogromno število. Toda uvoziti smo morali za 24.3 milijone kož domače živine. Za sladkorno peso so pri nas ugodni pogoji; gojitev pese se omejuje in uvozili smo lani za 17.9 milijonov sladkorja. Prav bogata dežela smo glede oljnih semen, vendar smo lani uvozili za 43.8 milijonov teh semen.

Za navedeno uvozno blago, ki bi ga lahko doma predelovali in predelali, smo lani plačali 763.3 milijone dinarjev.

Te številke iz naše trgovinske bilance smo navedli, kako potrebno bi bilo pri nas dvigniti produkcijo in delavnost. Surovine pošiljamo v inozemstvo, da potem kupujemo predelano blago, namesto da bi doma pospeševali pridelovanje in predelovanje surovin ter jih izdelovali kot industrijske produkte. Cene surovin, ki jih prodajamo so tako nizke, da je blago trikrat preplačano, kadar kupujemo. S tem trošimo zlato naših rudnikov, gozdov, poljedelstva in živinoreje.

Da se to popravi, je res potrebno sistematično gospodarstvo po načrtu.

Surovine, ki jih Nemčija uvažal

Po »Republikanerju« posnemamo:

L. 1938. je Nemčija uvozila 21 in pol milijona ton železne rude, ravno toliko kot je Anglija doma izkopalala te rude. Nemčija je takrat povečini uvozila železno rudo iz Francije in Švedske. Ker je Francija danes z Nemčijo v vojni, lahko uvažajo Nemci železno rudo le iz Švedske. Izdelovanje jekla, ki ga Nemčija producira okrog 23 milijonov ton na leto, je popolnoma odvisno od uvoza železne rude. Nemčija lahko iz tiste železne rude, ki jo kopljejo doma (vključena so pri tem avstrijska, češka in poljska nahajališča železne rude), producira letno 16 milijonov ton jekla. Pri tem je treba omeniti, da je poraba jekla v vojni več kot dvakrat večja in da železno rudo ne porabljajo samo za izdelovanje jekla, ampak še za nešteto drugih kovin in zlitin, kjer je železo glavni sestavni del.

Od drugih surovin, ki so važne za vojne svrhe, mora Nemčija uvažati v odstotkih:

bakra 73%, cina 98%, cinka 66%, svinca 62%, niklja 96%, mangana 70%, kroma 85%, molibdena 50%, bauksita 23%, pirita 60%.

Od imenovanih kovin Nemčija niklja in kroma sploh ne more uvažati, kar se ostalih kovin tiče, ji dela blokada izredne težave, zlasti še, ker poraba zgornjih kovin v vojne namene vedno raste. Tudi glede petroleja je Nemčija navezana na 73% uvoz. Celokupne zaloge ruskega in romunskega petroleja

ne bi mogle kriti te uvozne potrebe. — Kavčuka morajo Nemci uvažati 99%, bombaža pa 93%.

Današnja vojna je v veliki meri vojna za surovine in zaveznikom gre za tem, da skušajo preprečiti Nemčiji uvoz surovin, ki so potrebne za vojno.

Zdravstveni sveti socialnega zavarovanja

V januarski številki »Delavskega zavarovanja« smo čitali pobudo, da se osnujejo po obratih, ki zaposlujejo 20 ali več zavarovancev, nezvani ali prostovoljni zdravstveni sveti, ki bodo omogočali boljši stik med zdravniki in zavarovanci, kakor tudi delodajalci. — Naloge zdravstvenih svetov so označene v posebnem pravilniku. Zdravstveni svet proučuje in obvešča zdravnika socialnega zavarovanja o zdravstvenih razmerah v podjetjih, skrbi, da se v njih nabavijo zakonite naprave za varstvo zdravja in življenja delavstva ter daje točna navodila za izvajanje predpisov in odstavitev vseh nedostatkov, ki ogrožajo zdravje in življenje zaposlenih. Navaja delavstvo, da se poslužuje varnostnih in zaščitnih naprav, ki jih mora po predpisih nuditi podjetje.

Zdravstveni svet se mora brigati tudi za higijeno stanovanj ter za zadostno prehrano delavstva in stavi predloge za izboljšanje nedostatkov na pristojnih mestih. Zdravstveni svet mora podpirati vse akcije, ki omejujejo vzroke kužnih in poklicnih obolenj ter stavi predloge za preventivne ukrepe.

Zdravstveni svet mora biti v stalnem stiku nadzornega zdravnika socialnega zavarovanja, v svetu pa naj bodo zastopani zaupniki in funkcionarji organizacij ter obrata.

Kakšen pomen imajo ti zdravstveni sveti v praksi?

Zdravstveni sveti so po številu članov omejeni, niso pa organizacija, ampak le posvetovalni in kulturni organ za negovanje zdravstva in varnosti delavstva. Z njimi naj bo ustvarjen stik delavstva direktno z zdravnikom, ki je odgovoren za zdravstveno službo v socialnem zavarovanju. Ti sveti bodo ventilirali lahko vsa vprašanja, ki so v zvezi z zdravstveno službo, razmotirali o razmerah v njej in pojasnevali stvari, ki jih zdravniki ob silnem navalu bolnikov ne morejo na dolgo in široko razjasnjevati. Delavstvo danes nima na posle socialnega zavarovanja nobenega vpliva, ki ga mora prej ali slej dobiti. Zato mislimo, da je udeležba pri zdravstvenih svetih važna, ker začenja s tem delavstvo konstruktivno delovati za izboljšanje socialnih razmer, sploh in tudi v socialnem zavarovanju samem ter s sodelovanjem pridobiva več vpogleda in prakse v delovanju ustanove.

Zlasti zaupniki in funkcionarji naj aktivno sodelujejo, ker si bodo s tem pridobili potrebna znanja v stvareh, ki jih morajo pojasnjevati svojim tovarišem v obratih ali svojim sodrugom v organizaciji.